

Disarmament, Demobilization and Reintegration - En kvalitativ
fallstudie av Sierra Leone

Abstrakt

Disarmament, demobilisation och reintegration (DDR) är idag en avgörande komponent för skapandet av stabilitet, säkerhet och god ekonomisk och social utveckling i post-konfliktuella länder. Programmet praktiseras främst av FN men inkluderar även en mängd andra aktörer som tillsammans arbetar för att bistå länder i transaktionen från krig till fred. I Sierra Leone ingick DDR som en del av de fredsbyggande processerna som hjälpte landet att ta sig ur det 11 år långa inbördeskriget som försatt landet i djup misär. 2002 när programmet betraktades som slutförd benämnde FN programmet som ett av de mest framgångsrika i historien. Trots detta placeras sig Sierra Leone idag i botten på Human Development Index och landets utveckling sedan inbördeskrigets slut är marginell. Denna uppsats ämnar undersöka DDR programmets praktisering i Sierra Leone och analysera vilka de största bristerna var i ljuset av mänsklig säkerhets teori, för att avslutningsvis utreda om dessa kan kopplas samman med Sierra Leones svaga utveckling.

Nyckelord: DDR, Sierra Leone, Mänsklig säkerhetsteori, Human Development Index

Innehållsförteckning

Disarmament, Demobilization and Reintegration - En kvalitativ fallstudie av Sierra Leone.....	1
Inledning.....	5
1.1 Syfte och frågeställning	5
1.2 Teori	6
1.3 Metod.....	6
1.4 Begränsningar	7
2 Centrala begrepp.....	8
2.1 Mänsklig säkerhetsteori.....	8
2.2 Human Development Index- HDI.....	8
3 Redovisning av insamlat material.....	10
3.1 Disarmament, Demobilisation and Reintegration	10
3.2 Sierra Leones turbulenta historia och vägen till DDR.....	11
3.3 DDR programmets praktisering i Sierra Leone	12
3.3.1 Fas 1 september – december 1998.....	13
3.3.2 Fas 2: oktober 1999-Maj 2000	13
3.3.3 Fas 3: Maj 2001- januari 2002	14
4 Analys.....	15
4.1 Lessons learned - or not learned?.....	15
4.2 Framgång eller misslyckande?.....	16
5 Slutsats	18

Ordlista

CDF	Civil Defense Force
CHS	Commission on human security
DDR	Disarmament, Demobilization and Reintegration
GoSL	Government of Sierra Leone
HDI	Human development Index
NCDDR	National Committee for Disarmament, Demobilization and Reintegration
SLA	Sierra Leone Army
SSR	Security Sector Reform
RUF	Revolutionary United Front
UNDDR	United Nations Disarmament, Demobilization and Reintegration Resource Center
UNDP	United Nation Development Program

Inledning

1.1 Syfte och frågeställning

Sedan kalla krigets slut har vikten av att sluta fredsavtal mellan stridande parter kommit att bli allt mer centralt för fredsbyggande processer som ett sätt att lösa inbördeskrig. Men när stridande parter väl slutit fredsavtal återstår en komplex och ofta turbulent väg för soldaterna tillbaka in i samhällets sociala och ekonomiska miljö, en väg som visat sig kunna vara avgörande för att konsolidera fred (Söderberg, 2008:136). DDR, Disarmament, Demobilization and Reintegration, har därför kommit att praktiserats frekvent av FN, med det centrala syftet att skapa stabilitet, säkerhet och främja ekonomisk och social utveckling inom post-konfliktuella länder. Programmet förekommer idag runt om i världen med varierande framgång, men till de fall som FN benämner som framgångsrika hör Sierra Leone. (UNDDR)

Det är i ljuset av detta som jag har valt att genomföra en fallstudie av Sierra Leone. Ett land som sedan inbördeskrigets slut 2002 förvisso lyckas bibehålla fred, men trots detta fortfarande lider av kraftig underutveckling och har sedan konfliktens slut rankats i botten på Human Development Index (HDI,2010) Mitt syfte är således att undersöka hur programmet praktiserades i Sierra Leone med förhoppningen att kunna analysera de aspekter som varit mindre framgångsrika och huruvida dessa på något sätt kan anslutas till landets dåliga utveckling.

Den teoretiska aspekten av DDR är därför viktig för att förstå vad programmet ämnar uppnå samt hur det är tänkt att praktiseras. Därefter kommer jag att ge en kortare presentation av Sierra Leones turbulenta bakgrund som jag anser är relevant för att förstå vilka problem som landet befann sig i innan DDR programmet trädde i kraft, samtidigt som det ger en bättre insikt i vilket syfte programmet antogs. Därefter följer en redovisning på hur programmet praktiserades, vilket leder fram till en diskussion kring huruvida Sierra Leone kan bedömas som ett framgångsfall eller om det finns brister i som står i direkt relation till landets dåliga utveckling.

Min konkreta frågeställning är således: *Hur opererade DDR programmet i Sierra Leone, och vilka var det främsta bristerna?*

Med en hypotes som lyder på följande sätt: *Tillkortakommande i DDR programmet kan delvis förklara Sierra Leones dåliga utveckling.*

1.2 Teori

Eftersom att programmen är en del av FN's säkerhetsagenda har jag valt att hämta min teoretiska utgångspunkt från mänsklig säkerhetsteori (Human Security Theory). Teorin anser jag lämpar sig väl för att undersöka mitt specifika fall då den likt DDR arbetar utifrån ett mer individualistiskt perspektiv där fokus faller på mänsklig säkerhet och utveckling framför den mer traditionella statscenterade. Dessutom är teorin tydligt förankrad i FN ambitioner och program. Jag ämnar dock inte att sätta teorin på prov, utan denna kommer endast verka som ett redskap för att analysera och förstå problematiken för mitt specifika fall. Samtidigt som många av Sierra Leones nuvarande problem står i direkt relation till teorin som sätter stor fokus på mänsklig säkerhet.

Eftersom att teorin redan är inarbetad i FN's säkerhetsbegrepp tycker jag det är viktigt att använda mig av en del andra vetenskapliga resonemang som jag tror kan bidra med betydelsefulla infallsvinklar för mitt fall. Christina Solomon och Jeremy Giner's (2008) studie av mänsklig säkerhets teori och dess relation till DDR kommer att utgöra en viktig del för min analys. Utöver detta kommer jag att använda mig av Humbery och Weinstein (2006) resonemang där man menar på att det finns svaga bevis för att DDR överhuvudtaget uppnår de ändamål programmet har. Robert Muggah's artikel "*The Emperors Clothes: Critical Reflection on the Disarmament, demobilisation and Reintegration*" (2006) där han kritiserar konceptets avsaknad av doktrin kommer också att vara central för min analys.

1.3 Metod

Min uppsatts är en kvalitativ fallstudie som består av ett fall, Sierra Leone. Mitt val av fall grundar sig i att Sierra Leone betraktas som ett framgångsfall av DDR, vilket slog mig med stor förvåning. Landet lider idag av kraftig underutveckling och återkommer ständigt i botten på Human Development Index. Om nu DDR varit framgångsrikt i fallet, hur kommer det sig då att landet inte haft nått en bättre utveckling när ett av de centrala syftena med DDR, enligt FN, är att främja ekonomisk och social utveckling i post-konfliktuella länder. Därför valde jag att undersöka fallet närmre för att dels ta reda på hur man praktiserade programmet i realiteten, men också för att granska eventuella problem som uppstod och hur detta kan analyseras utifrån teorin om mänsklig säkerhet och sättas i relation till landets nuvarande status.

Jag valde att göra en enskild fallstudie för att jag ville få möjlighet att studera DDR mer på djupet både teoretiskt och praktiskt. Trots att jag är medveten om att det innebär en del begränsningar i form av att det kommer att vara svårt att isolera för en särskild orsaksmekanism, detta är dock inte min ambition. (Torell & Svensson 2007:82) Eftersom att varje DDR program är flexibelt och varierar från

fall till fall ansåg också att det skulle vara svårt att göra en komparativ fallstudie. Således är mitt främsta syfte att få en djupare insikt i hur DDR praktiseras, samt vilka brister som det specifika fallet hade, och huruvida dessa i sin tur fortfarande finns synliga inom landet.

1.4 Begränsningar

Pågrund av den begränsade tidsrammen för min uppsats har jag fått göra en viss begränsning i mitt arbete. Det finns forskare som menar på att DDR inte kan behandlas som ett separat begrepp, utan står i direkt relation till Security Sector Reform (SSR). Jag är medveten om denna symmetri och att programmets framgång på många sätt är beroende av varandra. Men det är min uppfattning att det trots det finns en vetenskaplig relevans för att undersöka DDR ur separat synvinkel. Dels så har programmen helt olika utformning och målsättningar rent teoretiskt, men också för det arbetar utifrån mer individualistiska förutsättningar.

Ytterligare en begränsning i arbetet har att göra med att DDR som begrepp inte är ett fristående och komplett fredsprogram, utan bygger på att det kopplas samman med en rad andra projekt simultant för att vara verkbart. Dessa andra program, (exempelvis den juridiska sektorn, psykologiska aspekter) är inte något jag kommer att ta i beaktning för min uppsats pågrund av den begränsade tidsrammen, utan jag kommer att behöva göra en avvägning i vilka aspekter som jag anser kan kopplas direkt till DDR.

Utöver detta talar man också ibland om ett andra *R* inom DDR, reinsertation. Detta är dock inget jag kommer länga större tyngd kring pågrund av den begränsade tidsrammen samt pågrund av dess relativt begränsade roll i för mitt specifika fall.

2 Centrala begrepp

2.1 Mänsklig säkerhetsteori

Som en respons på många av dagens nya krig växte mänsklig säkerhets teori fram som ett sätt att förstå säkerhet utifrån ett mer individcentrerat perspektiv, som visat sig vara avgörande för global säkerhet. Ur FN's definition kan man utläsa att mänsklig säkerhetsteori i bred definition innefattar, mänskliga rättigheter, möjlighet till utbildning och hälsovård, samt garanti för att varje individ ges möjligheten att leva ut sin fulla potential. ”*Freedom from want, freedom from fear*” som yttrades i Millennium målen 2000, står i nära relation till vad mänsklig säkerhet innebär (Kofi Annan, 2000, UNDR). Mänsklig säkerhet står också direkt kopplat till hållbar mänsklig utveckling och ämnar skydda individers överlevnad och rätt till ett rikt liv. Individer och samhällen utsätts ständigt för hot som ligger långt bortom dess kontroll, det kan vara en konflikt, finanskris, brist på föda och vatten, terrorism, naturkatastrofer etc. Utifrån detta har vikten av att se säkerhet från ett individuellt perspektiv ökat för att uppnå global säkerhet och stabilitet (CHS: 2003: 4) I länder som varit konfliktdrabbade behöver inte ett fredsavtal med vapenstillestånd nödvändigtvis betyda att det finns mänsklig säkerhet närvarande. Därför är det viktigt att återuppbyggandet av landet också inkluderar säkerhet och skydd för individen.

”...*human security framework emphasizes the linkages among the many issues affecting people, such as ensuring people's safety through strengthening civilian police and demobilizing combatants*” (Comission on Human security, 2003)

2.2 Human Development Index- HDI

Human Development Index mäter nationers framgångar utifrån befolkningens välmående. Syftet är att belysa staters utveckling utifrån en individualistisk ståndpunkt som mäter mänsklig utveckling, där individer och vilka möjligheter dessa har avgör vart på rankingen landet befinner sig. Indexet innehåller följande kategorier: hälsa, utbildning, inkomst, orättvisa, fattigdom, jämställdhet och mänsklig säkerhet, som tillsammans skapar det slutliga resultatet för landet. Utöver detta ges också en möjlighet att undersöka länders utveckling mellan olika

årtal som finns daterat bak till 1990, vilket ger bra insikt i hur ett lands långsiktiga utveckling sett ut (HDI: 2010).

3 Redovisning av insamlat material

3.1 Disarmament, Demobilisation and Reintegration

Disarmament, demobilization and reintegration (DDR) är i grund och botten inget nytt begrepp utan har praktiserats sedan 80 talet men då främst inom den militära sfären. Men med Kalla krigets slut breddades synen på säkerhet, och vikten av mänsklig säkerhet etablerades i takt med att man insåg vilken inverkan det fick på den globala säkerheten. I ljuset av detta ökade FN sitt stöd för DDR programmen och i tidigt 90 tal praktiserades de första programmen med direkt assistans av FN's säkerhetsråd (Muggah 2008:2). Sedan dess har mycket hänt och begreppet har förändrats både teoretiskt och praktiskt i takt med att FN omfamnat programmet och gett det en central roll i fredsbyggande processer.

Programmet innefattar idag både politiska, militära och sociala dimensioner och dynamiken är komplex. Främst riktar sig programmet mot före detta stridande soldater och innefattar precis som namnet avslöjar tre faser; avväpning, demobilisering och integration, där varje fas är avgörande för programmets framgång som har som syfte att skapa stabilitet, säkerhet och långvarig utveckling. Utöver att programmen drivs av FN involverar varje fall ofta en enorm mängd av aktörer, både bilaterala och multilaterala, som tillsammans arbetar för att skapa trygga och stabila omständigheter i krigsdrabbade områden (UNDDR). När eld upphört uppstår många gånger ett säkerhetsdilemma mellan tidigare stridande grupper, genom att återinföra före detta stridande soldater i de fredliga samhällsstrukturerna både ekonomisk och socialt, är målet att dessa ska kunna delta aktivt i fredsprocesserna samtidigt som de får möjligheten att skapa en inkomst som inte bygger på krig, utan fred. (Fusato. 2003:2)

De inledande faserna som gäller demobilisering och avväpning, agerar under relativt kortsiktiga mål och inom väldigt snäva tidramar. Faserna har som syfte att återupprätta säkerhet och stabilitet i dels för soldater och civila, men också för att skapa förhållande i samhället som möjliggör att parallella fredsaktiviteter kan fortsätta. Utifrån FN's definition kan man utläsa att avväpning innefattar följande: Insamling, dokumentation, kontroll och undanröjning av lättare vapen, ammunition, sprängmedel och tyngre vapen från soldater men många gånger också från den civila befolkningen. Demobiliseringen ska ske genom kontrollerade program som där soldater som varit aktiva under striderna ska registreras i särskilda center runt om i landet, där dessa även i ett andra steg ska bistås med stödpaket. Den tredje fasen, återinförandet av soldaterna i ett fredfullt

samhälle, syftar till mer långsiktiga mål och agerar under en längre tidsperiod. Fasen ämnar ge soldaterna en chans att återgå till ett nytt liv, där de ges civil status samt möjlighet till få en inkomst som inte innefattar krig (UNDDR). Framgången av fasen beror på hur väl den sammanlänkas med andra pågående fredsprojekt, då programmet i sig inte är ett fullständigt fredsprojekt utan ett temporärt som ska stödja själva transaktionen från krig till fred (Fusato, 2003:1).

DDR programmet inrymmer som nämnt mestadels före detta stridande soldater, och vilka som får delta i programmet mäts genom kriterier som bedömer vilken roll/position individen har haft i den stridande gruppen. Programmet inbegriper även de som kan ha haft en mer hjälpande roll i truppen, detta kan till exempel vara, administratörer, budgivare, kvinnor/familj till de stridande etc.(UNDDR).

Utöver detta finns det även en del andra kriterier som är önskvärda och avgörande för programmets framgång. Säkerhet är en nödvändig aspekt om stridande parter ska lägga ner sina vapen och för att övriga program som främjar freden ska kunna operera. Trupper med hög trovärdighet är många gånger nödvändigt för att försäkra sig om att fredsavtalet inte äventyras och att nya våldsamheter återuppstår. För att skapa en stabil och säker miljö är det också viktigt att alla parter blir inkluderade i programmet och avväpnas simultant annars löper det en stor risk att ena parten kan dra nytta av den andras underläge. Neutrala observatörer och fredshållare krävs för att parterna ska känna att de blir lika behandlade och ges samma möjlighet till integration i samhället. Villkoren som ligger till grund för programmet måste också formuleras genom politiska överenskommelser, om dessa ska kunna bidra till fred och stabilitet. Överenskommelserna bör dock anpassas efter varje specifikt fall för att målen ska vara realistiska och gångbara att genomföra. Aktörerna bakom programmet är också en viktig förutsättning, så att DDR programmet kan kordineras genom olika aktörer på lokal och nationell nivå vilket är ett måste om alla 3 faser ska vara möjliga. Slutligen vilar framgången bakom DDR också på att det finns tillräckligt stort finansiellt stöd, annars finns det risk för att programmet stagnerar vilket i sin tur skulle kunna få förödande konsekvenser för hela fredsbyggandet (Fusato 2003:3).

3.2 Sierra Leones turbulenta historia och vägen till DDR

Sierra Leone blev självständigt från Storbritannien 1961 och har sedan haft stora svårigheter att få till en positiv utveckling, orsakerna har varit många som kroniskt dåliga styre samt svårigheter i att etablera ett fungerande säkerhetssystem. Närvaron av olika rebellgrupper har varit ständigt återkommande problem i landet som har försvårat den demokratiska utvecklingen och försatt djupa spår i det civila samhället (Gbla, 2006:79).

Sedan sin självständighet har Sierra Leone styrts via ett enpartisystem vilket skapat ett ökat missnöje hos befolkningen som efterfrågade ett flerpartisystem. 1985 kom General Josef Momah till makten och trots löften om förändring, förblev den politiska ordningen den samma. Revolutionary United Front (RUF) skapades till följd av missnöjet och efter rebellgruppens misslyckade försök till att störta Momah bröt inbördeskriget ut i mars 1991 (Ginifer. 2006:792). Fram till 2002 var de våldsamma striderna mellan de olika sittande regeringarna och RUF som kom att karakterisera landet. Kriget resulterade i över 50,000 döda och två miljoner flyktingar. Mesta delen av landets sociala, ekonomiska och fysiska infrastruktur skadades eller förstördes och hela samhällen föll samman till följd av striderna. Orsakerna som ledde till kriget är multidimensionella och utbrottet var ett resultat av dels interna problem såsom djup fattigdom, dåligt styre och ledarskap, korruption, samt en stor mängd marginaliserade grupper runt om i landet som förtrycktes av haltande politiska och ekonomiska system under monolitiskt styre. Utöver detta förvärrades landets ekonomi till följd av stora statsskulder och dysfunktionella policys som försatte landets invånare i djup fattigdom. Ur denna misär skapades politisk instabilitet som slutligen kom att ge uttryck för inbördeskriget. (Solomon-Ginifer, 2008:5-6)

Diplomatiska förhandlingar och internationellt stöd ledde fram till det första fredsavtalet 1996, the Abidjan Peace Agreement. Samma år hölls val i landet trots att våldsamheter och turbulens fortsatte härja, Ahmed Tejan Kabbah valdes till president, men redan året därpå tvingades han i exil efter en kupp genomförd av The Armed Forces Revolutionary Council (AFRC). 1997 lyckades Kabbah dock återvända som president med stöd från ECOMOG (Economic Community of West African States Monitoring Group). Som ett resultat bildades också CDF (Civil Defense Force) genom den lokala befolkningen som fruktade för rebellgruppernas styrka, vilket kom att komplicera konflikten ytterligare. (Osam Gbla 2006:80–81) 1999 attackerar RUF Freetown som resulterar i en utbredd massaker, följt av att ECOMOG pressar tillbaka rebellgruppen. Samma år når man fram till ett nytt fredavtal The Lomé Peace Agreement där RUF erbjuds poster i regeringen i utbyte mot att man avväpnar. Men RUF fortsätter trots löften sina attacker runt om i landet mot både civila och fredsbevarande trupper vilket leder fram till The Abuja Agreement 2000. I samband med fredsavtalet intar FN den ledande rollen i att avväpna grupperna i landet och Lomé avtalet kunde på nytt träda i kraft, denna gång med framgång. Två år senare 2002 hölls de första valen i landet samtidigt som man konstaterade att avväpningen och demobiliseringen hade fullföljts och kriget var över (Solomon-Ginifer, 2008:7).

3.3 DDR programmets praktisering i Sierra Leone

1998 inleds de första stegen mot att driva igenom ett DDR program, genom att etablera The National Committee for Disarmament, Demobilization and Reintegration (NCDDR), som omfattar en nationell guide med policys om hur programmet skall praktiseras och vilka som ska delta. Man etablerar även ett

särskilt sekretariat som ska ansvara för programmet som helhet gällande planering och implementering. 1999 sluter man ett tredje fredsavtal (The Lomé Peace Agreement) som kom att ligga till grunden för fredsprocesserna i landet, och i avtalet fanns krav på ett omfattande DDR program som skulle utvecklas av GoSL (Government of Sierra Leone) i nära samarbete med FN och världsbanken (UN Resource Center).

DDR programmets syfte var att bevara freden samtidigt som det skulle bistå med att stärka och bygga upp landet efter 11 år av inbördeskrig. UNAMSIL (UN Mission in Sierra Leone) tilldelades via säkerhetsresolution 1181(1998) mandat för att övervaka säkerheten i landet, inklusive avvapningen och demobiliseringen av soldaterna, samt att verka för att mänskliga rättigheter respekterades under processens gång (UN Resource Center).

När det gällde avvapning och demobilisering av soldaterna genomgick man tre distinkta faser som spände sig över en tidsram på 4 år.

3.3.1 Fas 1 september – december 1998

Första fasen ägde rum 1998 målet var att avvapna närmre 32,000 soldater från olika rebellgrupper under två års tid. Men programmet led utifrån en del tillkortakommande som ledde till att DDR endast varande mellan september och december 1998. Orsaken ska ha varit haltande finansiellt stöd i andra parallella projekt samt knappa implementerings fonder. Utöver detta så led landet fortfarande i stort sett av stora säkerhetsproblem som försvårade för programmet att få fäste. (Solomon-Ginifer, 2008:8) Detta blev synligt i samband med invasionen av Freetown där runt 5000 civila fick sätta livet till. Den stora avsaknaden på både stabilitet och säkerhet ledde till att många människor flydde landet, men även DDR fick svårt att ta fäste och i den första fasen avvapnades endast runt 3,200 soldater, varav de flesta kom ifrån SLA/AFRC. (UN Resource Center)

3.3.2 Fas 2: oktober 1999-Maj 2000

Den andra fasen träder i kraft 1999 och var en del av fredsavtalet i Lomé, som avsåg att avvapna ytterligare rebellgrupper, med ett mål på 45,000 soldater från olika grupper. Under denna tid ges UNAMSIL mandat för att genomföra avvapningsprocessen och etablera säkerhets som skulle möjliggöra processerna. Parallellt med detta bär man också ansvar för att samla in och förstöra alla vapen, ammunition och annan utrustning som kom in till de olika centrena. (UN Resource Center)

Men pågrund av UNMSIL's begränsade mandat går processerna relativt långsamt samtidigt som man är både underbemannat och har brist på material. Avvapningsprocessen blev också problematisk då den startade innan demobiliseringscentrerna var helt redo vilket gjorde att man avvapna grupperna

vid olika tillfällen. RUF kände sig orättvist behandlade och detta gjorde att man på nytt bröt fredsavtalet och återvände till våldsamheter. I samband med att RUF kidnappade 500 fredsbevarande FN soldater blir det också ett temporärt stopp i programmet. Totalt sätts avväpnas 18,898 soldater. Detta följs av något som brukar benämnas som "The Interim Phase", en fas som varade mellan maj 2000 och maj 2001, då programmet delvis stod stilla till följd av våldsamheterna. 2,600 soldater avväpnas under perioden.(Solomon-Ginifer 2008:9)

3.3.3 Fas 3: Maj 2001- januari 2002

Den tredje och sista fasen lade inledningsvis stor fokus på att återuppta fredsprocesserna i landet. Detta resulterade i att ett nytt fredsavtal signerades mellan Sierra Leones regering och RUF ledde till att båda parterna kunde komma överrens om att återuppta avväpningsprocessen på nytt.(Ginifer, 2006, s.797). Men problemen var långtifrån bortblåsta och inom vissa områden mötte man fortfarande stora svårigheter i att avväpna grupperna simultant, samtidigt som det uppstod ett visst glapp i form av att soldater fick vänta längre än väntat på att få det stödpaket man utlovat. (Solomon:Ginifer 2008:11) Året därpå hade närmre 75,000 soldater registrerade sig under denna period man bedömer avväpnings och demobiliseringen att vara avslutad inom alla 12 regioner i landet, vilket också markerades av att det 11 år långa inbördeskriget nådde ett slut. (UN Resource Center)

I januari 2002 tog det 11år långa inbördeskriget slut och i Maj samma år hölls de första nationella valen som följde demokratisk anda. Det 4 år långa programmet avslutas 2004 och FN benämner de fredsbyggande processerna som framgångsrika och att praktiseringen av DDR varit en central del för resultatet. Totalt sätts avväpnades 72,490 soldater, 71,043 demobiliserades och av dessa deltog 63,546 soldater i integrationsprogrammet. Men detta givet kan man konstatera att DDR programmet i Sierra Leone lyckades omfamna en enorm mängd soldater, och bara det är en bedrift som mycket väl kan vara orsaken till att landet tog sig ur kriget.(Humphreys-Weinstein. 2005:9)

4 Analys

4.1 Lessons learned - or not learned?

FN benämner generellt sätt fallet Sierra Leone som en framgång och sedan inbördeskrigets slut 2002 har landet verkat under fredliga förhållanden. Enligt FN är det främsta syftet med DDR att generera stabilitet, säkerhet samt utveckling inom post-konfliktuella länder, men trots detta rankas idag Sierra Leone i botten på Human Development index (HDI). Därför är det intressant se närmre vilka motgångar som programmet hade för att undersöka huruvida landets negativa utveckling kan kopplas samman med dessa.

2006 sammanställde FN tillsammans med Sierra Leones regering en rapport där man belyste de lärdomar som man dragit utifrån programmet. Ur rapporten kan man bland annat läsa att bristande övervakning på lokal nivå av samhället gjorde att man inte lyckades identifiera alla stridande, vilket ledde till att somliga stridande föll utanför programmet(UNDDR). Beräkningar visar på att närmre 89 % av alla före detta stridande avmobiliserade, men resterande 11 % utgör ett mörkertal på närmre 5000 soldater som med lätthet skulle kunna utgöra ett potentiellt hot mot landet.(Humphery – Weinstein 2006:3) Utöver detta finns det ingen klar siffra på hur mycket vapen som finns kvar i Sierra Leone. Trots att man beslagtagit en stor mängd har man ingen uppfattning om hur många vapen som dagligen passerar landets gränser och det tycks inte heller vara en problematik som FN belyser i sin rapport. Trots att närvaron av vapen i kombination med antalet erfarna soldater i landet skulle kunna utgöra ett hot om nya oroligheter skulle uppstå (Gnifer 2006:798).

De huvudsakliga bristerna i DDR programmet finner man i det tredje och avslutande steget, nämligen det som ämnar återinföra soldaterna till samhället på nytt. Som diskuterats tidigare handlar detta om att förse soldaterna med utbildning och träning som ger dessa möjligheter att skapa sig ett uppehälle som inte innefattar krig. I de flesta fall har före detta soldater valt vägen som soldater av ekonomiska skäl, därför är möjligheten till ekonomisk integration nödvändig om man ska undvika ett återfall till våldsamheter. För soldaterna i Sierra Leone har det med tidens gång dock visat sig vara väldigt svårt för att komma in på arbetsmarknaden av olika orsaker. Dels upplevde många soldater att de blev diskriminerade på arbetsmarknaden och i många regioner förvandlades soldater till syndabockar på grund av sin historiska bakgrund. (McFate, 2010:8) Totalt sett deltog 63,545 soldater i programmet som skulle assistera soldaterna med att återgå till samhället ekonomiska och sociala strukturer, vilket är ett imponerande antal.

Men vad som inte framkommer från FN's dokument är att av denna summa var det över 9000 soldater som inte fullföljde programmet. Delvis berodde detta på att den slutgiltiga fasen fick dröja på grund av svårigheter i att implementera de två första faserna, samt ett bristande ekonomiskt stöd som gjorde att den tredje fasen fick vänta fram till 2001. Som en konsekvens blev många soldater stående utan finansiellt stöd i upp till så länge som 6 månader, vilket resulterade i att soldater hoppade av programmen och till och med sålde sitt stödpaket i brist på pengar. (Solomon-Ginifer, 2008:15) Detta visar på hur avgörande tidsramen är för DDR programmets framgång men också vikten av att programmet koordineras med parallella fredsbyggande program, vilket inte var fullt så framgångsrikt i Sierra Leone.

Den slutliga fasen blev också problematisk för ett land som Sierra Leone där fattigdomen är kraftigt utbredd. Trots att soldaterna fick en omfattad träning och den kunskap som krävdes för att utöva ett yrke, var det lite till hjälp i ett land där arbetsmarknaden var nästintill obefintlig. Problemet förvärrades också genom att man inte hade tillräcklig kunskap kring vilka sektorer som kunde erbjuda jobb möjligheter vilket ledde till att många soldater fick utbildning inom yrken som inte hade någon efterfrågan. (Solomon-Ginifer, 2008:16) Detta kan man också koppla samman till landets nuvarande status där ett av de största problemen i landet är den höga arbetslösheten, särskilt bland unga, som har lett till att många ansluter sig till kriminella gäng för att tjäna uppehälle. Idag har endast 20 % av landets befolkning en officiell anställning, inte en särskilt imponerande siffra. Bortsett från detta har landet sedan inbördeskrigets slut legat i botten på Human Development index. Detta skulle kunna ha undvikits eller åtminstone förbättrats om den slutgiltiga fasen i hade varit mer effektivt samt om man hade haft en större kunskap kring vilka arbeten som det fanns en efterfrågan på. (Solomon-Ginifer 2008: 37)

4.2 Framgång eller misslyckande?

Utöver detta finns det ytterligare frågetecken kring DDR, som inte bara är av relevans för Sierra Leone utan för hela begreppet som helhet. Nämligen att begreppet saknar ett systematiskt verktyg som kan appliceras för att mäta mängden framgång bakom varje program. Det finns oroväckande lite forskning kring de personer som *inte* inkluderats i programmen, detta gör det svårt att ge en nyanserad bild av vad programmen egentligen uppnår. Så i ett försök undersöka framgången bakom DDR programmet upptäcker man relativt snabbt att det finns få verktyg till förfogande. Denna problematik påpekas även av Humhfery and Wienstein (2006) som menar på att det finns en klar avsaknad i att bedöma framgången av DDR i varje fall särskilt när det kommer till den individuella nivån. Genom att använda 500 före detta soldater från olika områden i Sierra Leone som inte deltog i DDR programmet, kommer man fram till en häpnadsväckande slutsats som visar på att det *inte* finns några belegg för att personer som inte deltog i programmet skulle lyckas sämre med att återgå till det

fredliga samhället.”... *we find no evidence that UN operations were instrumental in facilitating DDR at the individual level, and we find some evidence of adverse effects. Non-participants in DDR do just as well as those who entered the formal program*” (Humphreys-Weinstein. 2006:10) En terräng som trots detta förblivit oberörd av FN och internationella aktörer som fortsätter att sätta stor fokus på programmets design och implementering i hopp att greppa problematiken på marken. Sett i ljuset av mänsklig säkerhetsteori borde fokuset vara större, eller åtminstone likvärdig, för de personer som inte kunde dra nytta av programmet. Oroväckande är också att de omständigheter som ledde till krig 1991 såsom fattigdom, korruption, marginalisering, dålig ekonomisk utveckling m.fl. fortfarande är närvarande i landet (UN Resource Center). Detta belyser dock FN i sin rapport från 2006, men landet tycks trots detta förbli på botten av Human Development Index.

I en rapport från 2005 gällande vikten av mänsklig säkerhetsteori, särskilt afrikanska regionen, sammanfattar man följande:

“..peace, security and development are mutually reinforcing, and that a broad strategy is needed to address the root causes of armed conflict and political and social crises in a comprehensive manner, including by promoting sustainable development, poverty eradication, national reconciliation, good governance, democracy, gender equality, the rule of law and respect for and protection of human rights” (Kofi Annan, World Summit 2005)

Utifrån detta kan man inte säga att mänsklig säkerhets teori tycks ha varit en central byggsten för DDR programmet i för Sierra Leone. Många av de orsaker som från första början ledde fram till inbördeskriget finns kvar, och kritiker varnar nu för att den misär som landet befinner sig i är mer eller mindre identisk med den som rådde under 90 talet strax innan kriget bröt ut. (Global Security org, 2007) Fattigdomen är fortfarande en av de högsta i hela världen, arbetslösheten är hög, den ekonomiska utvecklingen tycks ha stagnerat och korruption är fortfarande i hög grad närvarande. (UN News Center. 2010) Utifrån detta tycks det som om programmet i Sierra Leone drivits utifrån en mer statscentrerad syn på säkerhet, där man förvisso uppnått fred, men mänsklig säkerhet lyser med sin frånvaro.

5 Slutsats

Idag är det över 8 år sedan Sierra Leone nådde slutet på sitt 11 år långa inbördeskrig, men landet har haft en oroväckande trög utveckling och en del av problemen menar jag på står i relation till DDR programmets praktisering. Särskilt gäller detta den slutliga fasen av programmet som kunde varit mer effektiv, i synnerhet när det gällde att återinföra soldaterna till samhället. Över 800,000 människor är idag arbetslösa i Sierra Leone, en siffra som kanske varit lägre om återinföringsprocessen varit mer effektiv. Bristande kunskap kring vilka arbeten som det fanns en genuin efterfrågan kring saknades och många människor utbildades inom sektorer som det fanns ingen eller knappt någon efterfrågan inom. Arbetslösheten leder dessutom i sin tur till att unga söker sig till kriminella gäng eller liknande i brist på pengar. Många soldater fick också det svårt att komma in på arbetsmarknaden på grund av diskriminering, vilket tyder på att programmet inte var tillräckligt väl förankrat på lokal nivå.

Det finns också tecken på att programmet inte lyckats kopplas samman tillräckligt väl med andra pågående program vilket med stor sannolikhet skulle ha förbättrat den avslutande fasen avsevärt. Men det bör belysas att det inte är rimligt att tillskriva misstagen enbart till DDR, då programmet är en del av något mycket större och i sig inte ett fullständigt enskilt fredsprogram.

Utöver detta finns det också en problematik som har att göra med den stora mängden av aktörer som är aktiva i processen. DDR inkluderar deltagare från både lokal såväl som internationell nivå, vilket gör att koordinationen av programmet många gånger är direkt avgörande för utfallet. Det är då väldigt problematiskt att det saknas gemensam konsensus för programmets grundläggande begrepp såsom säkerhet. Detta påverkar således aktörerna motiv och mål som kan vara väldigt varierande vilket i sin tur leder till att programmen kordineras sämre. Att etablera gemensamt konsensus kring var DDR innebär är också avgörande för att kunna utvärdera varje individuellt fall, som skulle möjliggöra en förbättring av programmen som helhet. Samtidigt som det måste vara ett måste om aktörerna ska kunna arbeta efter samma målsättningar.

Det framkommer också under arbetets gång att det tycks finnas ett viss glapp mellan teori och praktik. Ur teoretisk synpunkt uppfattas DDR som ett program som står i nära relation till mänsklig säkerhets teori med målsättningar som tycks vara likartade. Men när man ser närmre på hur det sett ut i praktiken, blir till och med ett ”framgångsfall” som Sierra Leone problematiskt. Programmet tycks ha misslyckats med att etablera stabilitet och säkerhet på individnivå, åtminstone sätt ur ett långsiktigt perspektiv. Men eftersom att det mer eller mindre saknas vetenskapliga verktyg som kan mäta vilken inverkan programmen har, blir det också omöjligt att utreda huruvida Sierra Leone var ett framgångsfall, eller ej, åtminstone utifrån ett vetenskapligt korrekt sätt. Om framgången skulle mätas

genom mängden soldater som genomgår programmet är det svårt att säga att programmet inte var framgångsrikt. 70,000 soldater är en imponerande siffra, men det hade varit av större intresse att undersöka mängden inte deltagande om programmet ska ha möjlighet att utvecklas. Men studier av det slaget är i dagsläget väldigt sällsynta, istället finns det en uppsjö av såkallade "Lesson learned" publikationer och rekommendationer kring hur programmet ska utformas och praktiseras för de som opererar inom programmet, vilket säger relativt lite om den faktiska situationen.

DDR programmet i Sierra Leone bestod av både framgångar och motgångar beroende på hur man väljer att definiera framgång och från vilken analysnivå man antar. Ett av de centrala problemen som jag upplevde under arbetets gång var att det var väldigt svårt att identifiera somliga problem utan att samtidigt behandla SSR. Eftersom att jag valde att göra en avgränsning som inte inkluderade SSR, blev det också svårt att diskutera mycket av den problematik som stod i direkt relation till programmet och som kanske hade gett mig en bättre insikt i DDR programmet

Avslutningsvis känner jag att jag fått min inledande frågeställning besvarad. Jag fick en bra bild av hur programmet praktiserades i realiteten samt kunskap kring vilka de centrala svårigheterna var. Min hypotes var däremot svår att operationalisera eftersom att DDR spretar åt så många håll, och även om det finns en del indikatorer på att det finns en koppling, är det omöjligt att bevisa att dessa hör hemma i DDR och inte exempelvis i SSR. Men för ett begrepp som ska stå i nära relation till mänsklig säkerhets teori är det tveksamt om man kan påstå att programmet var framgångsrikt, i alla fall inte ur ett långsiktigt perspektiv. Framgångarna som FN talar framställs främst i ljuset av siffror och statistik, men informationen är begränsad när det kommer till att undersöka resultaten på en individuell och mer lokal nivå. Med tanke på dagens situation inom landet känns ord som "*Freedom from Fear and Freedom from Want*" väldigt långt bort, åtminstone för folket i Sierra Leone.

Referenser

- Comission on Human Security "Outline of the Report of the Comission on Human security" Tillgänglig: <http://www.humansecurity-chs.org/finalreport/index.html>. Åtågen: 2010-12-23
- Fusato, Massimo. (2003) Disarmament, Demobilization and Reintegration of Ex combats. Tillgänglig: <http://www.beyondintractability.org/essay/demobilization/?nid=1376>. Åtågen: 2010-12-20
- Gbla, Osman (2006) "Security Sector Reform under International Tutelage in Sierra Leone" International Peacekeeping Vol.13, No.1, pp.78-93
- Ginifer, Jeremy (2006)"The Challanges of the Sector and Security Reform Processes in Democratic Transitions: The Case of Sierra Leone" *Democratization* vol.13, No5, pp.791-810
- Global Security Org (2007) "SIERRA LEONE:Not a lot of guns but a lot of frustration". Tillgänglig: <http://www.globalsecurity.org/military/library/news/2007/09/mil-070906-irin02.htm>. Åtågen: 2010-12-27
- Human Development Index (2010) Country Profile: Sierra Leone
Tillgänglig: <http://hdrstats.undp.org/en/countries/profiles/SLE.html>. Åtågen: 2010-12-17
- Humphrey, Macartan. Weinstein, M, Jeremy (2005) "Disentangling the Determinants of Successful Disarmament, Demobilization and Reintegration"
- Jarstad, Anna. K. - Sisk, Timothy D., 2008. From War to Democracy- Dilemmas of Peacebuilding. Cambridge: Cambridge
- McFate, Sean . (2010). The Link Between DDR and SSR in Conflict-Affected Countries. Available: <http://www.usip.org/publications/the-link-between-ddr-and-ssr-in-conflict-affected-countries>. Åtågen: 2010-12-25
- Muggah, Robert (2008) "The Emperors Clothes: Critical reflection on Disarmament, Demobilization and Reintegration"
- Solomon, Christina. Ginifer, Jeremy . (2008). Disarmament, Demobilization and Reintegration in Sierra Leone. Tillgänglig: <http://www.ddrhumansecurity.org.uk/images/DDR%20Case%20Study%20Sierra%20Leone.pdf> . Åtågen: 2010-12-28

Teorell, Jan & Torsten Svensson. 2007. Att fråga och att svara: Samhällsvetenskaplig metod. Malmö: Liber.

United Nation. (2006). Country program Sierra Leone. Tillgänglig: <http://www.unddr.org/countryprogrammes.php?c=60>. Åtagen: 2010-12-20

United Nation News Center (2010) "Youth unemployment and corruption among Sierra Leone's biggest hurdles – UN" Tillgänglig: <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=36057&Cr=sierra+leone&Cr1>. Åtagen: 2010-12-21

